

INSTYTUT STATYSTYKI
KOŚCIOŁA KATOLICKIEGO

NIEBEZPIECZNA MISJA

Agresja wobec osób duchownych, miejsc i obiektów kultu w Polsce

Karol Leszczyński
Krzysztof Koseła
Marcin Jewdokimow
Luiza Organek

**INSTYTUT STATYSTYKI
KOŚCIOŁA KATOLICKIEGO**

Niebezpieczna misja?

Agresja wobec osób duchownych, miejsc i obiektów kultu w Polsce

dr Karol Leszczyński

prof. Krzysztof Koseła

prof. Marcin Jewdokimow

mgr Luiza Organek

Warszawa 2025

Spis treści

Najważniejsze wnioski	4
Wprowadzenie.....	5
Metodologia	7
Zakres tematyczny.....	7
Jakie narzędzie zostało wykorzystane	7
Wyniki	10
Doświadczenie przemocy.....	10
Reakcja na doświadczenie agresji	12
Poczucie bezpieczeństwa	15
Przyczyny i dynamika agresji	17
Podsumowanie	20
Bibliografia.....	21

Najważniejsze wnioski

- **Księża deklarują wysoki poziom doświadczenia agresji**

Połowa (49,7%) ankietowanych księży deklaruje, że doświadczyła agresji w ciągu ostatnich 12 miesięcy. Najczęściej były to szyderstwa, groźby i wyzwiska (41,6%), a znaczna część duchownych (33,6%) deklarowała, że doświadczyła agresji w Internecie, co świadczy o tym, że przestrzeń cyfrowa jest także przestrzenią doświadczania agresji.

- **Występuje także zagrożenie dla miejsc kultu i mienia parafialnego**

Oprócz agresji skierowanej bezpośrednio na osoby duchowne, niemal co piąty ankietowany ksiądz (19,3%) deklaruje, że zetknął się z atakiem na kościół lub inne miejsce kultu, a 10,8% zgłosiło przypadki zniszczenia mienia parafialnego. Zakłócanie nabożeństw i zniszczenie grobów również pojawiały się w odpowiedziach ankietowanych.

- **Cechą uczestników badania jest niska skłonność do zgłaszania incydentów**

Zdecydowana większość (80,8%) ankietowanych księży nie zgłosiła przypadków agresji odpowiednim instytucjom. Najczęstszym powodem niezgłaszania było uznanie zdarzeń za niewystarczająco poważne (46,2%) oraz niechęć do formalności (22,6%). Brak zaufania do władz wskazało 14,6% respondentów.

- **Księża deklarują obniżone poczucie bezpieczeństwa, gdy występują w stroju duchownym**

Duchowni odczuwają znaczący spadek poczucia bezpieczeństwa, gdy noszą sutannę lub koloratkę. Poza parafią 57,2% badanych księży czuło się bezpiecznie w stroju duchownym, podczas gdy bez tego stroju aż 89,7% deklarowało poczucie bezpieczeństwa. Występowanie w stroju księdza zwiększa ryzyko bycia ofiarą agresji.

- **Księża obserwują narastające zjawisko agresji**

Aż 85,9% respondentów uważa, że poziom agresji wobec duchownych w Polsce wzrósł w ostatnich 10 latach. Według uczestników badania, głównymi przyczynami agresji są: negatywny wizerunek duchowieństwa w mediach (96,4%) oraz rosnące napięcia polityczne i społeczne (91,1%).

Wyniki te wskazują na potrzebę refleksji nad skuteczniejszymi metodami ochrony duchownych i prewencji tego rodzaju zjawisk.

Wprowadzenie

W dobie społeczeństwa informacyjnego jesteśmy „przyzwyczajeni” do słuchania o agresji wobec różnych grup społecznych, natomiast agresja wobec księży i osób duchownych to nowe zjawisko w życiu społecznym III RP. Media skwapliwie informują o aktach agresji i przemocy. Informacje te budzą niepokój, bo mówią o złej kondycji społeczeństwa. Raport z badania empirycznego o przemocy wobec osób duchownych, miejsc i obiektów kultu mówi o księżach, biskupach, kuriach biskupich, dziennikarzach i odbiorcach informacji.

Zrealizowane przez Instytut Statystyki Kościoła Katolickiego badanie informuje o opinii księży, nie zbieraliśmy danych o pozostałych grupach społecznych. Przedstawiamy opinie, tak jak są odczuwane przez ofiary. Jednocześnie zauważamy, że informacje o aktach przemocy są ważne dla eskalacji, osławiania i rozumienia zjawiska.

Według Bandury akty agresji mogą być wynikiem procesu uczenia się przez obserwację i modelowanie zachowań innych, co oznacza, że jednostki przyswajają agresywne wzorce z otoczenia. Z kolei definicja przemocy obecna w dokumentach Światowej Organizacji Zdrowia (WHO) podkreśla, że jest to celowe użycie siły lub władzy przeciwko drugiej osobie lub grupie, które skutkuje lub może skutkować urazem, śmiercią, szkodą psychiczną, zaburzeniem rozwoju lub depriacją (Bandura 1973; WHO 2002; Aronson 2010; Berkowitz 1993). Agresja wobec katolików, zarówno w przestrzeni publicznej, jak i w mediach społecznościowych, staje się coraz bardziej zauważalnym zjawiskiem w Polsce.

W Polsce w ostatniej dekadzie odnotowano wiele przypadków ataków na księży, siostry zakonne oraz na katolickie kościoły, kaplice i miejsca kultu. Zdarzały się też przypadki napaści fizycznej, a nawet zabójstw księży lub osób przebywających na terenie zabudowań kościelnych¹.

Od października 2020 roku w Polsce miała miejsce fala profanacji kościołów związana z protestami przeciwko wyrokowi Trybunału Konstytucyjnego ws. aborcji. Dochodziło do dewastacji budynków sakralnych, malowania wulgarnych napisów, niszczenia drzwi i tablic pamiątkowych. W samym 2020 roku policja odnotowała ponad 150 incydentów związanych z atakami na kościoły w Polsce, a wiele takich zdarzeń nie było i nie jest zgłaszanych. Nową przestrzenią występowania agresji stała się przestrzeń cyfrowa. W Polsce, podobnie jak na

¹ 11 kwietnia 2019 r. na plebanii parafii św. Augustyna w Warszawie zamordowany został ojciec jednego z posługujących tam księży, inny ksiądz został pobity. 3 listopada 2024 r. w budynku plebanii parafii Św. Brata Alberta zaatakowany został ks. Lech Lachowski, zmarł sześć dni później w szpitalu. 13 lutego 2025 r. ks. Grzegorz Dymek został zamordowany w budynku plebanii parafii NMP Fatimskiej w Kłobucku.

świecie, media społecznościowe stały się miejscem, gdzie agresja wobec osób wyznających religię katolicką może się manifestować w formie hejtu, mowy nienawiści, a także fałszywych oskarżeń. Badania wskazują, że anonimowość i brak odpowiedzialności za słowo w mediach społecznościowych sprzyjają rozwojowi tego rodzaju agresji.

Agresja wobec osób duchownych oraz miejsc i obiektów kultu ma wiele przyczyn w Polsce. Wynika z napięć społecznych związanych z kwestiami etycznymi i moralnymi, takimi jak aborcja, edukacja religijna, czy rola Kościoła w polityce. Badania socjologiczne i psychologiczne wskazują, że w miarę wzrostu polaryzacji politycznej dochodzi do eskalacji postaw antyreligijnych i aktów agresji (McCauley & Moskalenko 2008). Przykładem może być wprost nawoływanie przez polityków do „opiłowywania katolików z przywilejów”² czy inscenizacja podrzynania gardła jednego z arcybiskupów³.

Nie ma jednakże do tej pory badań pokazujących skalę zjawiska i opisujących trudności, z jakimi muszą sobie radzić kapłani w codziennym funkcjonowaniu.

Spoleczne znaczenie agresji wobec osób duchownych, obiektów i miejsc kultu jest istotne, jeśli weźmie się pod uwagę nie tylko możliwą liczbę potencjalnych ofiar, ale także liczbę sprawców, która przy obecnej skali polaryzacji społecznej w Polsce może znacząco rosnać.

² W sierpniu 2021 r., podczas debaty na Campus Polska Przyszłości w Olsztynie, Sławomir Nitras (obecny minister sportu) mówił o potrzebie „opiłowywania katolików z pewnych przywilejów”.

³ W 2019 r. podczas wyborów Mr. Gay Poland, Marek M. inscenizował scenę podejrzenia gardła arcybiskupa Marka Jędraszewskiego.

Metodologia

Zakres tematyczny

Zrealizowane przez ISKK badanie koncentrowało się na zjawisku agresji wobec księży diecezjalnych w Polsce. Głównym celem było pokazanie zasięgu zjawiska, potencjalnych przyczyn, jego zakresu, potencjalnych środków zaradczych podejmowanych przez księży oraz jego skutków. Skupiliśmy się na kilku kluczowych obszarach tematycznych.

Pierwszym zagadnieniem było doświadczanie agresji przez duchownych. Analizowaliśmy, czy księża doświadczają bezpośrednich form agresji, takich jak ataki fizyczne bądź werbalne, oraz jakie są najpowszechniejsze przypadki tego rodzaju zdarzeń. Ważnym zadaniem było także określenie, jak często duchowni spotykają się z wrogimi postawami w miejscach swojej działalności, takich jak kościoły, szkoły czy wspólnoty.

Kolejnym tematem były rodzaje przemocy, z jakimi spotykają się duchowni. Zidentyfikowaliśmy różnorodne formy agresji, w tym fizyczną, werbalną, psychiczną (w przypadku agresji werbalnej i psychicznej zarówno tę występującą w Internecie jak i poza nim). Badaliśmy również, czy duchowni zauważają wzrost liczby przypadków agresji w ostatnich latach i czy domyślają się, jakie czynniki mogą przyczyniać się do tej tendencji.

Badaliśmy także, czy zdaniem ankietowanych księży społeczne postrzeganie roli duchownych zmieniło się w ostatnich latach i jakie są tego konsekwencje dla ich codziennej pracy. Zbieraliśmy opinie duchownych na temat roli mediów w kształtowaniu postaw społecznych wobec osób duchownych i zakonnych.

Zwróciliśmy uwagę także na działania podejmowane wobec zjawiska agresji. Zapytaliśmy duchownych, czy ich zdaniem mają dostęp do narzędzi zwiększających ich bezpieczeństwo oraz jakie środki zapobiegawcze mogłyby być skuteczne w ochronie przed agresywnymi zachowaniami.

Interesowały nas także perspektywy przyszłości, w tym możliwości zmniejszenia skali agresji wobec duchownych. Badaliśmy, jakie działania może podejmować Kościół oraz instytucje państwowe, aby ograniczyć ten problem.

Jakie narzędzie zostało wykorzystane

W naszym badaniu wykorzystaliśmy metodę CAWI (Computer-Assisted Web Interview) czyli ankiety elektronicznej dystrybuowanej za pomocą Internetu, w przypadku tego

badania przy użyciu narzędzia LimeSurvey. Ankieta elektroniczna była wypełniana osobiście przez respondentów, którzy otrzymali link do kwestionariusza ankiety.

Badania rozpoczęliśmy od wysłania pisemnej prośby pocztą tradycyjną do wszystkich kurii biskupich w Polsce, w tym Ordynariatu Polowego oraz trzech eparchii greckokatolickich. Następnie do diecezji, które wyraziły zgodę na udział swoich księży w badaniu, został wysłany list oraz email z linkiem do ankiety. Poszczególne kurie diecezjalne dystrybuowały link do księży inkardynowanych do swoich diecezji. W ten sposób uzyskaliśmy 996 odpowiedzi, w tym 614 kompletnie wypełnionych kwestionariuszy ankiety.

Poniższa tabela wskazuje liczbę respondentów z poszczególnych diecezji:

Do jakiej diecezji jest Ksiądz inkardynowany?		
Odpowiedź	Liczba	Procent
Archidiecezja Białostocka	26	4,26%
Diecezja Drohiczyńska	8	1,31%
Diecezja Łomżyńska	1	0,16%
Archidiecezja Częstochowska	1	0,16%
Diecezja Radomska	15	2,46%
Diecezja Sosnowiecka	0	0,00%
Archidiecezja Gdańska	0	0,00%
Diecezja Pelplińska	0	0,00%
Diecezja Toruńska	20	3,28%
Archidiecezja Gnieźnieńska	0	0,00%
Diecezja Bydgoska	0	0,00%
Diecezja Włocławska	0	0,00%
Archidiecezja Katowicka	108	17,38%
Diecezja Gliwicka	0	0,00%
Diecezja Opolska	0	0,00%
Archidiecezja Krakowska	0	0,00%
Diecezja Bielsko-Żywiecka	1	0,16%
Diecezja Kielecka	0	0,00%
Diecezja Tarnowska	52	8,52%
Archidiecezja Lubelska	0	0,00%
Diecezja Siedlecka	45	7,05%
Diecezja Zamojsko-Lubaczowska	1	0,16%
Archidiecezja Łódzka	0	0,00%
Diecezja Łowicka	3	0,49%
Archidiecezja Poznańska	38	6,23%
Diecezja Kaliska	0	0,00%
Archidiecezja Przemyska	0	0,00%
Diecezja Rzeszowska	0	0,00%
Diecezja Zamojsko-Lubaczowska	10	1,64%
Archidiecezja Szczecińsko-Kamieńska	2	0,33%
Diecezja Koszalińsko-Kołobrzeska	1	0,16%
Diecezja Zielonogórsko-Gorzowska	28	4,59%
Archidiecezja Warmińska	61	10,00%
Diecezja Elbląska	68	11,15%

Diecezja Ełcka	30	4,92%
Archidiecezja Warszawska	2	0,33%
Diecezja Płocka	11	1,80%
Diecezja Warszawsko-Praska	0	0,00%
Archidiecezja Wrocławska	1	0,16%
Diecezja Legnicka	1	0,16%
Diecezja Świdnicka	62	10,16%
Ordynariat Polowy Wojska Polskiego	0	0,00%
Archieparchia Przemysko-Warszawska	6	0,98%
Eparchia Wrocławsko-Koszalińska	0	0,00%
Eparchia Olsztyńsko-Gdańska	7	1,15%
Brak odpowiedzi	5	0,82%

W tym badaniu, tak jak i w innych, widzimy, że udział księży nie jest tak duży jak mógłby być. Jest to słabość zastosowanego narzędzia, które wymagało, aby każdy z księży został skutecznie poinformowany i zachęcony do wzięcia udziału w badaniu istotnej dla nich kwestii.

Niski udział respondentów w badaniu może mieć następujące przyczyny:

- W poszczególnych diecezjach nie uznaje się tego zjawiska za istotne, znaczące. Stąd biskupi być może nie przywiązywali zbyt dużej wagi do lokalnej dystrybucji ankiety.
- Możliwe także, że korespondencja przesyłana pocztą nie dotarła do wszystkich adresatów.
- Barię było wykluczenie cyfrowe, szczególnie starszych wiekiem, którzy nie korzystają z poczty elektronicznej i Internetu.
- Do dokumentów dotyczących ankiety nie przywiązywano zbyt wielkiej wagi, zarówno na poziomie kurii jak i poszczególnych parafii, przez co prośby o zgodę na udział w badaniu i dystrybucję ankiety zostały zignorowane. Podejście takie może też być efektem otrzymywania zbyt dużej liczby próśb, pism i innych dokumentów do wypełnienia.

Sondaż miał charakter badania eksploracyjnego, jego celem było stwierdzenie, jak szeroko księża doświadczają przemocy, w jakiej formie i jakie są dostrzegane przez księży przyczyny. Na takiej podstawie wnioskowanie o doświadczeniach całej populacji księży w Polsce byłoby pochopne.

Wyniki

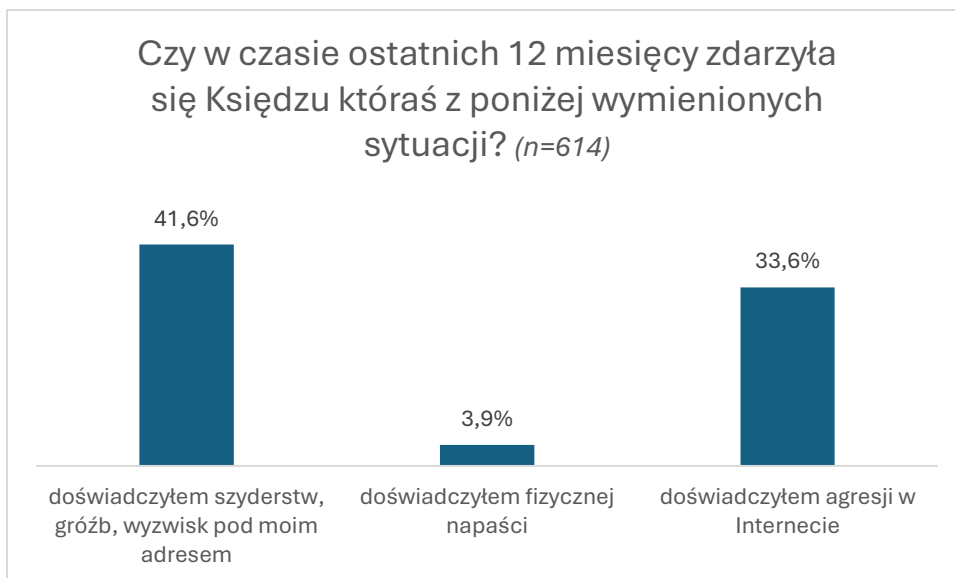
Doświadczanie przemocy

Pierwsza grupa pytań dotyczyła samego doświadczania przemocy. Chcieliśmy się dowiedzieć, w jakiej skali to zjawisko występuje, jak jest powszechne i których diecezji dotyczy.

Wykres 1. Doświadczanie agresji przez księży

Blisko połowa respondentów, czyli księży którzy wiedzieli o badaniu i zdecydowali się wziąć w nim udział (49,7%), wskazała, że w ciągu ostatnich 12 miesięcy doświadczyła agresji, natomiast 50,3% nie spotkało się z takimi sytuacjami. Wynik ten wskazuje na znaczny poziom zagrożenia osób duchownych agresją w różnych formach.

Wykres 2. Rodzaje doświadczonej agresji

Najczęściej zgłaszanym rodzajem agresji były szyderstwa, groźby i wyzwiska pod adresem księży, co zadeklarowało 41,6% respondentów. Znaczna część uczestników badania (33,6%) doświadczyla agresji w Internecie, co wskazuje na powszechne występowanie aktów agresji w przestrzeni cyfrowej. Fizycznej napaści doświadczyla 3,9% uczestników badania (24 odpowiedzi). Jest to najmniejszy odsetek, najrzadziej występująca forma agresji, ale także ta liczba wskazuje na realne zagrożenie bezpieczeństwa.

Wykres 3. Ataki na miejsca kultu i mienie parafialne

Niemal co piąty ankietowany ksiądz (19,3%) doświadczyla ataku na kościół lub inne miejsce kultu związane z parafią. Zniszczenie mienia parafialnego lub należącego do

duchownych zadeklarowało 10,8% respondentów. Zakłócenia Mszy Świętych i nabożeństw były doświadczeniem 15,4% ankietowanych księży, a o zniszczeniu grobów poinformowało 7,2% księży uczestniczących w badaniu. Wyniki pokazane na powyższych wykresach informują, że agresja wobec duchowieństwa nie ogranicza się do aktów wymierzonych bezpośrednio w osoby, ale uderza także w miejsca i obiekty związane z kultem religijnym.

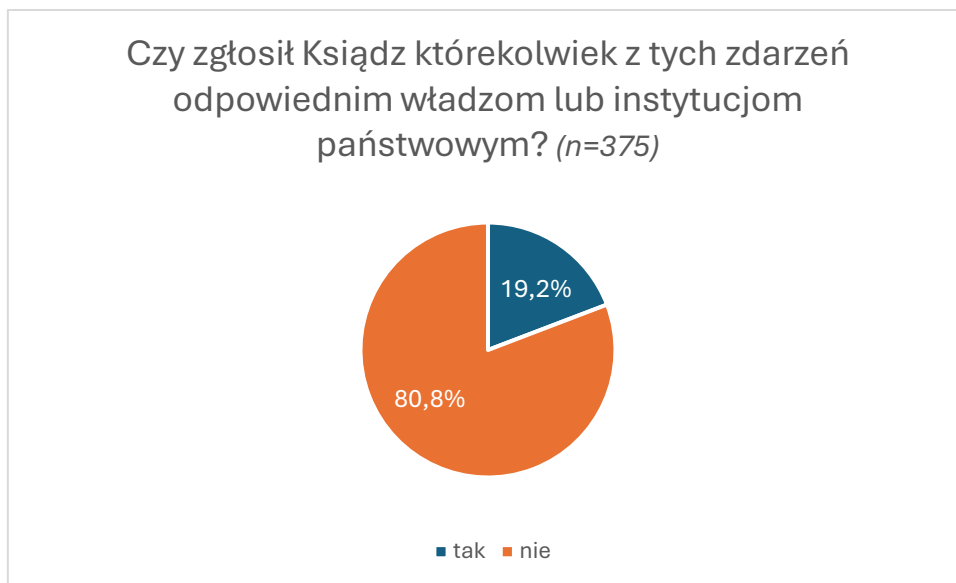
Ustalenia dotyczące powszechności zdarzeń agresji

1. Połowa respondentów (49,7%) wskazała, że w ciągu ostatnich 12 miesięcy doświadczyła agresji, co wskazuje na znaczne poczucie zagrożenia bezpieczeństwa w tej grupie.
2. Najpowszechniej doświadczanym rodzajem agresji były szyderstwa, groźby i wyzwiska (41,6%), a 33,6% duchownych doświadczyło agresji w Internecie. Fizyczna napaść dotknęła 3,9% ankietowanych.
3. Agresja skierowana była także na miejsca kultu i mienie parafialne – niemal co piąty ksiądz (19,3%) doświadczył ataku na kościół lub inne miejsce związane z parafią. Zniszczenie mienia wskazało 10,8% respondentów, a zakłócenia nabożeństw dotyczyły 15,4% badanych. Zniszczenie grobów wskazało 7,2% respondentów.
4. Wyniki pokazują, że przemoc wobec duchowieństwa nie ogranicza się tylko do osobistych ataków, lecz obejmuje również obiekty sakralne.

Ponieważ badanie było badaniem eksploracyjnym nie uogólniamy powyższych ustaleń liczbowych na całą populację, jednak z zebranych danych wynika, że zjawisko agresji i przemocy wobec księży nie jest zjawiskiem marginalnym.

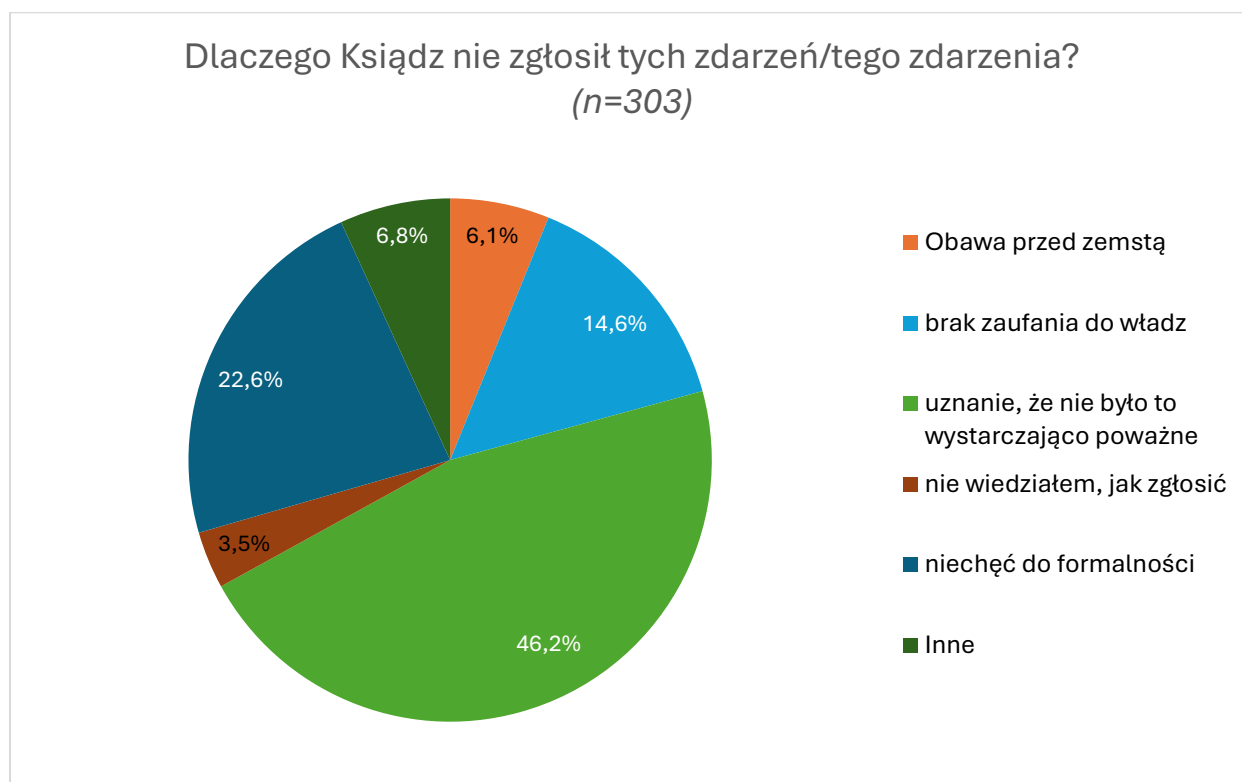
Reakcja na doświadczanie agresji

Kolejnej grupy pytań użyliśmy do rozpoznania, w jaki sposób respondenci odpowiadali na przemoc i agresję, wobec siebie samych i innych księży, a także wobec obiektów religijnych i miejsc kultu.

Wykres 4. Zgłaszanie przypadków agresji

Mimo poważnego charakteru zdarzeń, okazuje się, że jedynie 19,2% księży zgłosiło je odpowiednim władzom lub instytucjom państwowym, zaś aż 80,8% zdecydowało się nie podejmować takich działań. Oznacza to, że to, co jest rejestrowane, stanowi w istocie czubek góry lodowej zjawiska przemocy wobec księży.

Wykres 5. Powody niezgłaszania aktów agresji

Najczęstszym powodem niezgłaszania agresji było uznanie przez księży, że nie były to wystarczająco poważne zdarzenia (46,2%). Kolejną istotną przyczyną niezgłoszenia incydentu była niechęć do formalności (22,6%), a 14,6% duchownych biorących udział w badaniu

wskazało brak zaufania do władz. Obawa przed zemstą pojawiła się w 6,1% przypadków, a 3,5% ankietowanych nie wiedziało, jak zgłosić takie incydenty. Niektórzy księża jednak zgłosili akty agresji, zapytaliśmy zatem, kto był adresatem tych zgłoszeń.

Wykres 6. Adresaci zgłoszeń

Wśród tych, którzy podjęli decyzję o zgłoszeniu zdarzeń, 88,9% przekazało informacje do władz świeckich, natomiast 33,3% skierowało zgłoszenie do przełożonych kościelnych. Kolejne pytanie zadaliśmy wszystkim respondentom, nie tylko tym, którzy doświadczyli agresji i przemocy. Ponieważ także ci, którzy nie mają takich doświadczeń, podejmują kroki i działania aby uniknąć agresji.

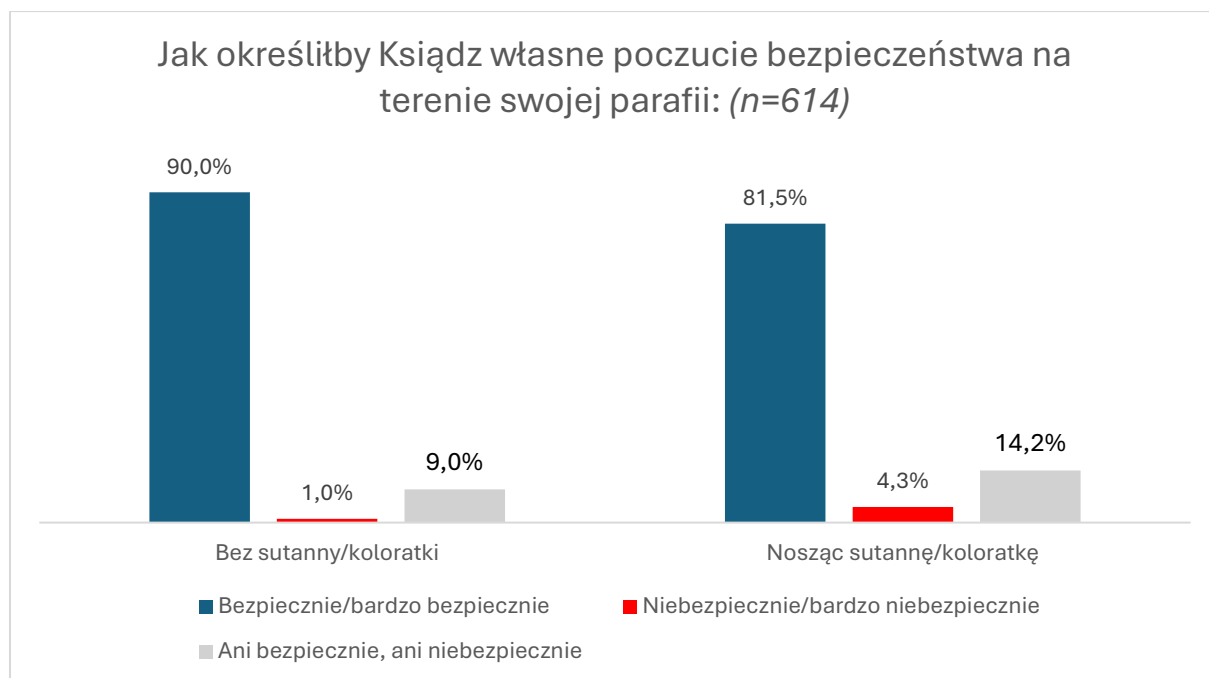
Wykres 7. Środki ostrożności podejmowane przez księży

W obliczu zagrożeń, 36,1% księży zaczęło unikać określonych osób lub miejsc, a 26,6% zdecydowało się na rezygnację z noszenia sutanny lub koloratki w przestrzeni publicznej. Niewielki odsetek (2,6%) podjął decyzję o rezygnacji z niektórych obowiązków, takich jak katecheza, bądź próbował przenieść się do innej parafii. Mimo to 47% duchownych nie podjęło żadnych działań mających na celu zwiększenie swojego bezpieczeństwa.

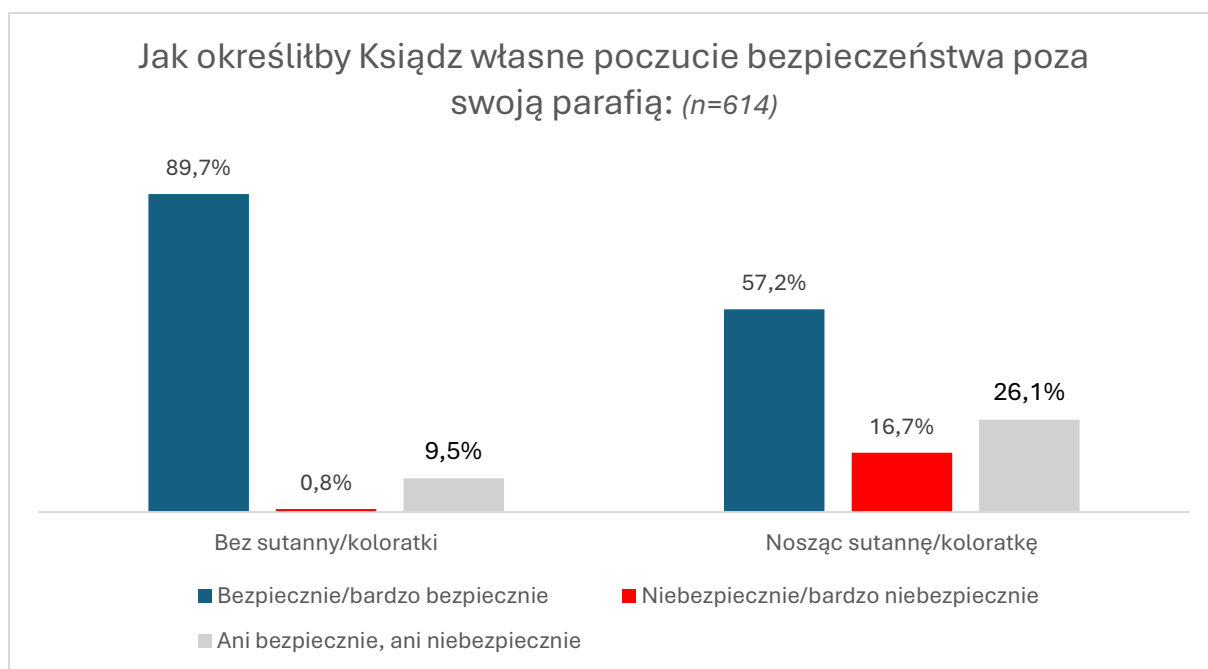
Ustalenia dotyczące reakcji na doświadczanie agresji	
1.	Pomimo poważnego charakteru zdarzeń, większość księży nie zgłasza aktów agresji władzom świeckim lub kościelnym.
2.	Głównymi przyczynami niezgłaszania tych aktów jest ich bagatelizowanie, niechęć do formalności lub brak zaufania do władz.
3.	Ci, którzy zgłaszają takie przypadki, znacznie częściej kierują się do władz państwowych niż kościelnych.
4.	36,1% księży zaczęło unikać określonych osób lub miejsc, a 26,6% zdecydowało się na rezygnację z noszenia sutanny lub koloratki w przestrzeni publicznej.

Poczucie bezpieczeństwa

W kolejnej części badania opisujemy poczucie bezpieczeństwa wśród księży związane z pełnioną posługą.

Wykres 8. Poczucie bezpieczeństwa księży na terenie parafii

Wykres 9. Poczucie bezpieczeństwa księży poza swoją parafią

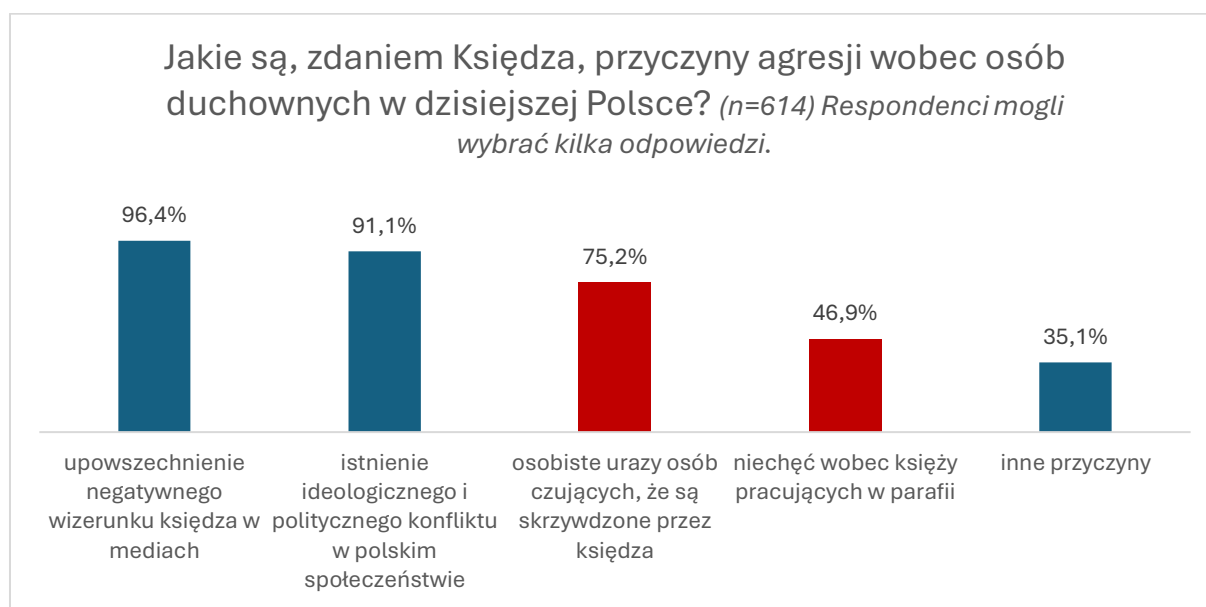
Poczucie bezpieczeństwa księży w zależności od tego, czy nosili sutannę/koloratkę. Bez tych elementów ubioru 90% duchownych deklaroowało, że czuło się bezpiecznie lub bardzo bezpiecznie, podczas gdy w sutannie/koloratce odsetek ten spadał do 81,5%. Jednocześnie odsetek księży, którzy czuli się niebezpiecznie lub bardzo niebezpiecznie, wynosił 1% bez sutanny i 4,3% w sutannie. W drugim pytaniu dotyczącym bezpieczeństwa różnica była jeszcze większa – bez stroju duchownego 89,7% księży czuło się bezpiecznie, natomiast z sutanną/koloratką odsetek ten wynosił jedynie 57,2%. Z kolei 16,7% duchownych w sutannie i/lub z koloratką czuło się niebezpiecznie lub bardzo niebezpiecznie, co świadczy o tym, że widoczna identyfikacja jako ksiądz zwiększa ryzyko bycia ofiarą agresji.

Ustalenia dotyczące poczucia bezpieczeństwa

1. Księża czują się mniej bezpiecznie poruszając się w stroju duchownego. Dotyczy to zwłaszcza obszaru poza swoją parafią.
2. Poczucie bezpieczeństwa znacząco rośnie na terenie własnej parafii.
3. Bez elementów ubioru duchownego, 90% respondentów deklaroowało, że czuło się bezpiecznie lub bardzo bezpiecznie, podczas gdy w sutannie/koloratce odsetek ten spadał do 81,5%.
4. Widoczna identyfikacja jako ksiądz zwiększa ryzyko bycia ofiarą agresji.

Przyczyny i dynamika agresji

Kolejne pytania dotyczyły opinii naszych respondentów, a nie ich doświadczeń. Pytaliśmy o przyczyny agresji wobec osób duchownych oraz o opinie na temat zmian w natężeniu tego zjawiska.

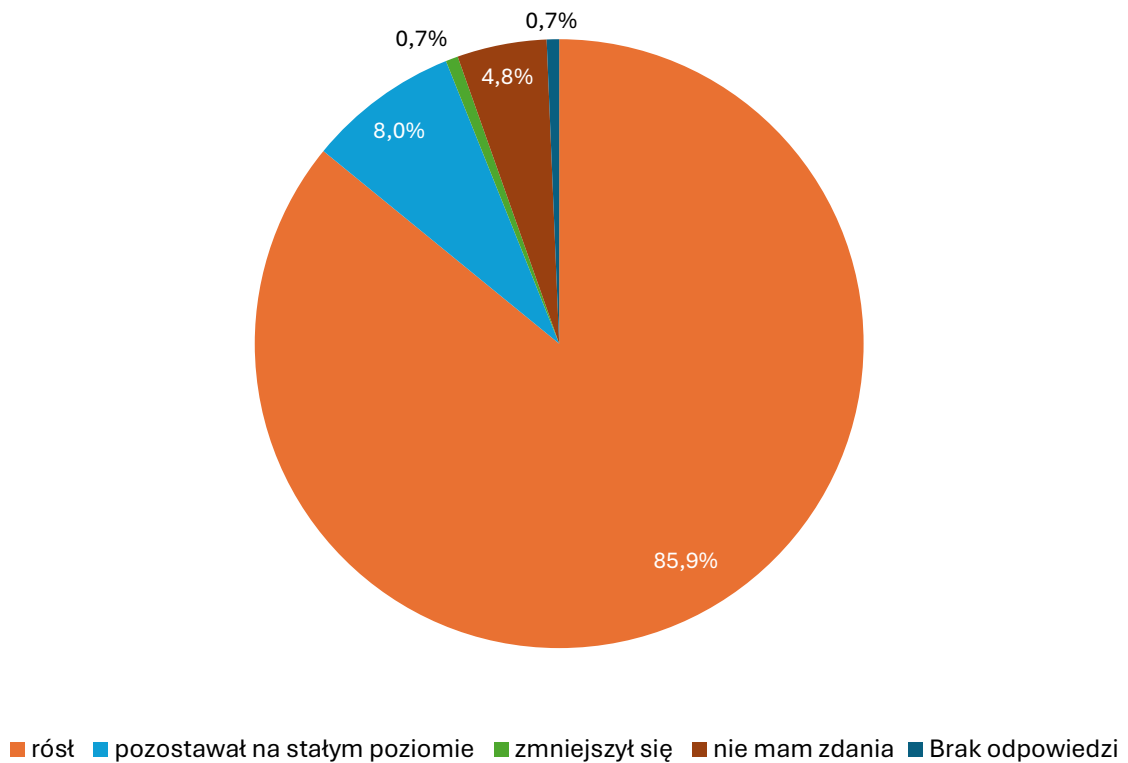

Wykres 10. Przyczyny agresji wobec duchownych

Najczęściej wskazywaną przyczyną agresji wobec księży było upowszechnienie negatywnego wizerunku duchowieństwa w mediach (96,4%). Istnienie ideologicznego i politycznego konfliktu w polskim społeczeństwie jako czynnik wzmagający agresję wskazało 91,1% respondentów. Osobiste urazy osób czujących się skrzywdzonymi przez księży wymieniło 75,2% ankietowanych. Niechęć wobec księży pracujących w parafii była wskazywana przez 46,9% badanych, a 35,1% duchownych, którzy wzięli udział w badaniu, wskazało inne przyczyny.

Dwie pierwsze przyczyny to skutek działań dziennikarzy i polityków, ale za osobiste urazy agresorów i za niechęć wobec księży w parafii odpowiadają zaszłości, w które byli zaangażowani księża. Wniosek jest przez to ciekawy, że w opiniach księży znaleźć można częściową odpowiedzialność księży za agresję w niektórych przypadkach, czyli zachowania z przeszłości, które agresję sprowokowały.

Czy zdaniem Księdza w czasie ostatnich 10 lat poziom agresji wobec osób duchownych w Polsce: (n=614)

Wykres 11. Ocena zmian w poziomie agresji wobec duchownych

Większość księży (85,9%) uważa, że w ciągu ostatnich 10 lat poziom agresji wobec duchownych w Polsce wzrósł. Jedynie 8% twierdzi, że pozostał na tym samym poziomie, a zaledwie 0,7% zauważyło jego zmniejszenie. To jednoznaczne wskazanie, że duchowni postrzegają problem agresji jako nasilający się w ostatniej dekadzie.

Badanie ukazuje również, że duchowni podejmują działania mające na celu unikanie sytuacji, które mogłyby prowadzić do agresji – m.in. ograniczają noszenie stroju duchownego w miejscach publicznych. Ich poczucie bezpieczeństwa znacząco spada, gdy są wyraźnie identyfikowani jako księża. Jako główne przyczyny agresji wskazywane są takie przyczyny jak:

- negatywne przedstawianie duchowieństwa w mediach,
- rosnące napięcia polityczne i społeczne,
- osobiste urazy niektórych osób.

W ocenie duchownych, problem agresji wobec księży w Polsce narasta, co potwierdza przekonanie aż 85,9% respondentów, że poziom agresji wzrósł w ostatnich 10 latach.

Ustalenia dotyczące przyczyn i dynamiki agresji

1. Aż 85,9% ankietowanych księży podziela przekonanie, że w ciągu ostatnich 10 lat poziom agresji wobec osób duchownych w Polsce narasta.
2. Najczęściej wskazywaną przyczyną agresji wobec księży było upowszechnienie negatywnego wizerunku duchowieństwa w mediach (96,4%). Istnienie ideologicznego i politycznego konfliktu w polskim społeczeństwie jako czynnik wzmagający agresję wskazało 91,1% respondentów.
3. Wskazywane przyczyny agresji mają dwoisty charakter, część jest efektem zewnętrznych wobec Kościoła działań polityków i dziennikarzy, a część efektem działań osób duchownych i ludzi Kościoła.

Podsumowanie

Powyżej zaprezentowane wyniki wskazują, że zjawisko szczególnej agresji wobec księży diecezjalnych w Polsce istnieje, jednak do mediów i świadomości społecznej nie przebija się informacja o powszechności doświadczania tego zjawiska przez duchownych. Problem agresji wobec osób duchownych został opisany już w wydanym przez ISKK *Annuario* za rok 2014. W tym raporcie wskazujemy więc, że zjawisko to nie jest nowe, ale narasta.

W obszarze zjawiska agresji wobec księży wyróżniamy kilku aktorów społecznych będących jego uczestnikami. Są to: 1) napastnicy – bijący, osoby, które ze zróżnicowanych pobudek napadają na księży; 2) ofiary – księża, osoby świeckie jako przypadkowe ofiary, wobec których wymierzona jest agresja; 3) dziennikarze – relacjonujący zarówno same przypadki przemocy, jak i ogólnie opisujący sytuację w Kościele i w społeczeństwie, związane z różnymi wydarzeniami, w które zaangażowani są księża; 4) biskupi – bezpośredni zwierzchnicy atakowanych księży, oraz 5) widzowie – ogół społeczeństwa, z tego grona w przyszłości wyłaniają się także kolejni napastnicy i kolejne przypadkowe ofiary agresji skierowanej wobec osób duchownych.

Zrealizowane przez nas badania pozwalają na domyślanie się, co jest przyczyną agresji i tego, że jest ona skierowana wobec księży właśnie ze względu na to, że są księżmi. Wnioskujemy to po tym, iż ankietowani księża czują się zdecydowanie bardziej zagrożeni, kiedy noszą sutannę lub inne atrybuty stroju duchownego niż gdy są ubrani inaczej. Poczucie zagrożenia nasila się zwłaszcza poza terenem parafii.

Agresja skierowana wobec księży ze względu na wykonywaną przez nich profesję wskazuje na to, że kwestia Kościoła, duszpasterzy i dóbr im powierzonych jest w Polsce ważną sprawą. Posługa kapłańska ma istotne znaczenie, skoro wywołuje reakcje – nawet te negatywne.

Zrealizowane przez nas badanie miało charakter eksploracyjny. Wskazuje ono na to, że zjawisko występuje a agresja wobec księży, ze względu na pełnioną przez nich posługę, jest powszechnie doświadczana przez duchownych. W dalszych krokach należałoby zrealizować badanie reprezentatywne dla całej populacji księży oraz braci i sióstr zakonnych, licząc na to, że niniejszy raport uwrażliwi wszystkie strony dotknięte zjawiskiem agresji wobec Kościoła.

Osobnym zagadnieniem jest rola mediów w kreowaniu postaw agresji wobec księży oraz bagatelizowaniu lub uzasadnianiu poszczególnych przypadków ataków na księży.

Zauważamy tendencje w przekazach medialnych, które sugerują, że napaści na księży to pojedyncze incydenty, a nie szersze zjawisko. Natomiast tłumaczenie motywów sprawcy działalnością ofiary może być postrzegane jako usprawiedliwianie agresji.

Bibliografia:

Annuario Statisticum Ecclesiae in Polonia AD 2015, ISKK Warszawa 2015.

Aronson, E., Wilson, T. D., & Akert, R. M. (2010). *Psychologia społeczna. Serce i umysł*. Wydawnictwo Zysk i S-ka.

Bandura, A. (1973). *Aggression: A Social Learning Analysis*. Prentice-Hall.

Berkowitz, L. (1993). *Aggression: Its Causes, Consequences, and Control*. McGraw-Hill.

Koseła, K., Grabowska, M. *Ilu było katolików w Polsce w roku Narodowego Spisu Powszechnego 2021*. ISKK Warszawa 2024.

McCauley, Clark & Moskalenko, Sophia. (2008). *Mechanisms of Political Radicalization: Pathways Toward Terrorism. Terrorism and Political Violence - TERROR POLIT VIOLENCE*. 20. 415-433.

Światowa Organizacja Zdrowia (WHO). (2002). *World Report on Violence and Health*. Geneva: World Health Organization.